

El 23-F, 10 anys després

Què va fer vostè la nit del 23-F

El 23 de febrer de 1981, a les sis de la vesprada, la guàrdia civil va assaltar el Congrés de Diputats. La por i l'estupor, segons el grau de compromís en la lluita per la democràcia, es van apoderar de la població. Deu anys després, algunes personalitats ens conten com ho van viure.

Maria del Mar Bonet, Max Cahner i Josep Albiñana.

UMBERT GIL ARXIU

Avui alguns no volen recordar-ho, d'altres ho tenen molt present encara. Va ser una nit gens fàcil de digerir. Les edicions dels diaris es van multiplicar, i milions d'aparells de ràdio i de televisió van estar en marxa durant tota la nit, mentre tot anava aclarint-se i es recuperava una certa normalitat. El discurs del rei Joan Carles va fer que moltes persones se sentiren més monàrquiques i fins i tot, monàrquiques per primera vegada. Era "necessari" confiar en algú. Però no tots podien trobar seguretat en el discurs del monarca, perquè no tots corrien el mateix risc. Hi havia alguns polítics, sindicalistes, periodistes, escriptors, cantants, intel·lectuals i treballadors la integritat dels quals penjava d'un fil. Els arxius i les agendes podien ser molt perilloses, qualsevol dada podia ser comprometedora. Res ja no seria igual.

En l'hora de l'assalt, la gran majoria era al treball, però hi ha qui anava en cotxe, qui estava de viatge, qui es trobava tranquil·lament a casa, i tots van haver d'informar-se'n com van poder, a pesar de l'hermetisme. Va haver qui va sortir ràpidament, altres es van "refugiar" a casa d'amics, de familiars, i hi ha qui s'ho va prendre amb més calma i serenitat i va passar la nit a casa, tots pendants del televisor i l'aparell de ràdio enmig de molta por i indignació. L'heraldista **Armand de Fluvià**, per exemple, va trucar de seguida els amics per saber què havia de fer, per veure si havia d'amagar-se o preparar-se per a la resistència. O el dirigent independentista **Josep Guia**, que va trucar altres membres del partit per prevenir-los i que no estiguessen localitzables.

Maria del Mar Bonet (cantant): "Per aquests dies jo gravava el meu disc *Jar-*

dí Tancat a Normandia, als estudis de Jacques Denjean. Aquell dia posava veu a *La Balanguera*."

Em van trucar de Barcelona explicant-me la situació. El primer que penses en aquests moments és en les persones amigues i estimades que poden començar a tenir problemes ben greus, i que tu n'ets lluny i que no saps què passarà ni quina és la teva situació..., la de la teva família. La sensació d'impotència terrible per tot i pel país. Vaig gravar *La Balanguera* amb ràbia però també amb l'esperança que aquella bogeria no tiraria endavant. Encara ara, quan canto *La Balanguera* em fa pensar en aquella situació"

Max Cahner (president i editor del diari *Avui*): "Aquell dia el vaig passar al Palau de la Generalitat com a conseller de cultura que llavors era. De fet, en arribar-hi les primeres notícies ja era al

Palau, perquè estava a punt de començar l'acte de lliurament de la medalla d'or de la Generalitat a J. V. Foix, acte que evidentment no va poder tenir lloc aquell dia. A partir d'aquell moment el consell executiu es va reunir de manera permanent fins a les dues de la matinada. La resta de la nit vam quedar-nos al Palau amb el president Pujol i el conseller de governació, senyor Vidal i Gallolà, i jo mateix amb el director general de mitjans de comunicació, el senyor Agustí Ferrer (el departament era aleshores de Cultura i Mitjans de Comunicació), per tal d'assegurar la recepció de notícies més enllà de les que arribaven per ràdio, televisió i agències".

Josep Lluís Albinana (advocat): "Era aquí, a València, treballant al despatx, com que sempre he tingut una gent molt professional treballant amb mi, la meua secretària em va trucar i vaig sortir, encara vaig poder sentir els trets per la ràdio. Anecdòtic i curiós és que hi havia a la consulta una persona que era familiar d'un guàrdia civil i que en sentir-ho i as-sabentar-se del colp va dir: '¡ah! ¡ja ha sigut!', a mi allò em va lapidar".

Agustí Pons (periodista): "El cop em va agafar a la redacció de l'*Avui*. Vaig fer dues coses: primerament vaig anar a la plaça de Sant Jaume, al Palau de la Generalitat, perquè aquell dia era el lliurament de la medalla d'or de la Generalitat al poeta J. V. Foix i em vaig trobar que les portes del Palau eren tancades. El senyor Foix hi va arribar i va estranyar-se'n molt, algú del Consell, potser Max Cahner, li ho va contar, i immediatament Foix en va sortir. Aquella imatge de Foix, travessant la plaça mentre deixava al darrere les portes de la Generalitat tancades em va impressionar molt, vaig anar novament al diari a quarts de deu. En vam sortir uns companys i jo a donar una volta, concretament per la Diagonal fins al pont d'Esplugues perquè era la zona on podia haver més perill cas que n'hi hagués, com no hi vam veure res, vam tornar al diari, vaig passar bastant estona ajudant en les successives edicions de l'*Avui* i després a casa, on vaig passar tota la nit pendent de les notícies. Més tard es va despertar la meua filla i en veure'm davant de la ràdio, vaig intentar d'explicar-li-ho encara que ella a penes sí que ho entenia".

Josep M. Espinàs (escriptor i periodista): "Era a casa treballant, escrivint, concretament un llibre, no recordo quin, però no vaig fer res d'especial, no puc contar cap anècdota d'aquestes tan di-

vertides. Vaig estar pendent de les notícies simplement".

Vicent Andrés Estellés (poeta): "Estava a casa parlant amb la família, jo no m'ho podia creure, vaig intentar agafar les notícies, quan m'ho va dir la dona, que per la ràdio se sentien els trets. Vaig intentar connectar i informar-me'n amb un transistor o un aparell de televisió, però no hi havia manera".

Blasco (historiador): "El colp em va agafar a Madrid, a casa, gràcies a la trucada d'un amic vaig tenir-ne notícia; després ja vaig seguir-ho jo per ràdio i televisió. Però es pot dir que em va agafar quan treballava a casa tranquil.lament.

Gregorio López Raimundo (ex-president del PSUC): "Em va agafar al Congrés dels diputats. Era diputat llavors. Vaig tenir la mateixa experiència que la resta dels 430 diputats. Jo com a part del PSUC vaig aguantar el xàfec com van fer tots. Els trets van passar cap a la tribuna de premsa, entre mig dels nostres caps. Tots ens vam acotar excepte Carrillo".

Joaquim Maluquer (ex-secretari del Consell): "Em va agafar al Palau de la Generalitat. Quan vaig sentir la notícia estava al meu despatx de secretari del Consell. Vam anar a reunir-nos tots els consellers amb el president Pujol al seu despatx i mentrestant anàvem sentint les notícies. Vam estar tota l'estona reunits. A partir de les dues de la matinada, quan ja es va veure que el cop no aniria endavant, vam marxar gairebé tots, excepte el president i algun altre conseller que s'hi van quedar a manera de guàrdia".

Enrique Cerdán Tato (periodista): "En aquell moment, a les sis de la vesprada, anava en el cotxe i ho vaig sentir per la ràdio, des del cotxe. Vaig anar a casa ben ràpid, hi tenia un avís del *Periódico de Catalunya*, per al qual jo treballava i treballava encara. M'havien encarregat que els enviara informació sobre la situació de la ciutat d'Alacant en aquells moments; vaig fer una crònica sobre els carrers d'Alacant aquella nit. Vaig eixir al carrer per veure com anava tot, la ciutat estava més o menys tranquil.la. Vaig tractar de comunicar amb el diari, però no podia, estava tot bloquejat i no hi havia manera. Aleshores vaig posar-me a sentir la ràdio i a veure la televisió i així vaig passar tota la nit, des-pert. Però un poc després d'haver arribat a casa vaig sentir que trucaven a la porta d'una manera prou impetuosa, molt impetuosament, jo vaig patir molta por, em

vaig quedar fred, i resulta que era un amic qui tocava, un amic que era membre d'un partit d'extrema esquerra, el qual venia de sopar i de prendre unes copes amb uns amics a Oriola i ningú d'ells tenia notícia dels fets, no en sabien res de res. Ell venia tan tranquil i tan ufà. Li ho vaig dir i es va posar més blanc que les parets, em va demanar de passar la nit a casa meua. La veritat és que em va espantar perquè va trucar d'una manera forçada, inusual. Li vaig dir: ¿saps què ha passat?; no en tenia ni idea. A pesar de tot, jo vaig poder fer la meua labor periodística sense cap problema. Anecdòticament, en una llista que més tard va eixir, jo estava entre els primers convidats a passar-ho malament".

Marcelino Camacho (president honorari de CCOO): "Jo sóc, honradament, un home amb molta sort a pesar dels traumàtics avatars de guerra que vaig passar als divuit anys. Me'n vaig escapar i vaig fer la guerra, vaig estar a un camp de concentració, més tard a la presó... Però sembla com si el 23-F m'hagueren avisat, i vaig dimitir el dia onze de febrer de diputat per continuar exclusivament amb la meua tasca sindical. Per això no em van agafar dins del recinte. De totes maneres no em va causar excessiva sorpresa; i que no crega ningú que ja ho sabíem, hi havia uns prolegòmens del colp d'estat, hi havia reunió de militars. Nosaltres vam intentar com poguérem que fracassaren els colpistes. Tenien el Parlament i el Govern tancat. Vam posar-nos en contacte amb tots, prendre mesures i actuar en contra. La direcció de la UGT es va reunir fins a les dues de la matinada, quan ja va parlar el rei, però hi havia molta indecisió sobre què faríem l'endemà, no sabíem si faríem vaga general si les coses continuaven igual.

Vam dispersar-nos perquè, si ens detenien, no ens detingueren a tots, pura precaució, mentre anàvem preparant la manifestació, que va tenir molt d'èxit. Era hora de democratitzar les forces armades. Evidentment la situació era tràgica, però amb el temps ja ni et descontroles, l'experiència d'haver viscut fa que s'afronte tot molt millor.

Vicent Soler (vice-president de les Corts valencianes): "Em trobava a la facultat d'Econòmiques, eixint de classe, de seguida vaig anar a casa per recollir la família i anàrem tots a casa d'uns amics que no tenien res a veure amb la política. Com que estàvem a la Gran Via, vam passar tota la nit sentint i

Enrique Cerdan Talo, Josep Guia i Marina Rosell.

ARXIU GIL UMBERT

veient passar els tancs a més a més de sentir la ràdio i veure la televisió".

Josep Guia (professor de la Universitat de Ciències exactes i dirigent independentista): "Era ací a València, a la Facultat de Ciències, un grup de professors i jo que erem al bar en aquell moment, ho vam sentir per la ràdio, tot seguit agafàrem el cotxe i anàrem a casa, jo vaig anar pels nens, i ens en vam anar tots a Conca, a casa d'uns familiars, des de Conca trucàrem a altres membres del partit per precaució, havíem de prevenir-los i que no estigueren localitzables. L'endemà, al partit, ja férem una activitat completament normal".

Marina Rossell (cantant): "Quan *Teixero*, jo era en un assaig amb els músics, aquí a Barna. Ho vaig sentir per la ràdio, hi havia un debat, crec. Vaig pensar que aquella interrupció formava part d'un seral o un anunci. Quan vaig sentir els trets i els crits, em vaig sorprendre, de seguida va arribar un músic i em va dir que ho havia sentit en el taxi, mentre venia de camí, llavors ja vaig saber la veritat. Vam suspendre l'assaig, me'n vaig informar millor i vaig anar trucant als amics".

Maria Aurèlia Capmany (escriptora i regidora de l'Ajuntament de Barcelona): "Era a Copenhague. Vaig estar penjada al telèfon trucant a Barcelona, Tarragona, Madrid i Palma de Mallorca. Per fi vaig poder comunicar amb Jaume i em va dir molt serè que tot estava calmat i va posar el telèfon al costat de la ràdio perquè sen-

tís el discurs del rei. Aquella nit, perquè era ja tard, em vaig sentir monàrquica".

Armand de Fluvià (president de la Societat Heràldica de Catalunya): "Era a casa treballant. De seguida vaig trucar a les amistats per saber què havia de fer, tots pertanyíem a un partit nacionalista d'esquerra, per saber si ens havíem d'amagar, per preparar-nos per a la resistència".

Pedro Agramunt (president del PP al País Valencià): "Era al despatx d'una empresa, treballant. Ho vaig saber per la ràdio, me'n vaig anar a casa, perquè aleshores no era ni públic ni polític, sinó que era directiu d'empresa, vaig anar a casa, amb la família, i vam estar veient la televisió prou anguniosament fins que vam sentir el discurs del rei".

Bertomeu Fiol (president de l'Obra Cultural Balear): "Jo era al meu despatx. Tenia una reunió. Record que teníem la ràdio en marxa escoltant el que passava al Congrés. Quan sentírem els tirs tot d'una ens adonàrem que era un intent de cop d'Estat. No val dir que la reunió s'acabà immediatament i tothom partí cap casa".

Sebastià Serra (diputat del PSM, aleshores membre de l'executiva del partit): "Ho record perfectament tot. Era a casa meva col·locant documentació relativa a la meua tesi doctoral. A vora hi havia mare, que estava planxant. De sobte vam sentir el tirs i em vaig quedar espantat. Immediatament vaig intentar telefonar a un amic, a diaris... per a tenir-ne més informació.

Vaig anar cap al partit i ja havien fet desaparèixer els arxius. Ni jo mateix sé on els amagaren. Segons em digueren després, els van dur dins d'un cotxe, a un aparcament públic i allà els havien deixat. Una altra part dels arxius s'havien depositat a cases particulars de gent fora de tota sospita.

Férem una executiva extraordinària a un restaurant, per cert que no tots el membres de l'executiva aparegueren. Des d'allà ens posarem en contacte amb la Delegació de Govern i ens tranquil·litzaren, si bé el delegat em digué: "Sebastià, res d'anar pel carrer cridant visca la república, ¿eh? Alguns membres de l'executiva tenien la idea que partíssim cap a Alger amb una barca de pescadors de Cala Matjada, mentre que un altre se n'anà a una casa en mig del camp ben provist d'aliments i beguda".

Antoni Serra (escriptor i periodista): "Aquella nit jo era a la redacció de *Última hora*. Quan sentírem els tirs no ens ho acabàvem de creure; pensàrem per un moment que era obra d'ETA. Però immediatament ens adonàrem que, efectivament, allò era un cop d'estat.

No record amb exactitud què és el que vaig fer durant tota la nit. El que sí que puc dir-te és que no paràrem ni un segon: telefonades a Madrid per tenir més informació, a companys, a amics... fou una nit de bogeria, vam arribar a traure al carrer quatre o cinc edicions".

Lourdes Toledo